

Mikhalis Pierís (1952-2021)

Fotografia: Stamatia Laumtzi

Després d'una vida intensa dedicada a la literatura (tant en la seva vessant de filòleg com de creador), moria sobtadament a Nicòsia, fa poc més d'un any, el professor, poeta, dramaturg i director teatral Mikhalis Pierís. Nascut en una illa reiteradament envaïda i que —en paraules seves— «no ha viscut mai en una situació de veritable llibertat», Pierís, com un nou Ulisses, després de molts anys d'estudi i docència a Tessalònica, Creta i Sidney, va tornar a la seva illa natal l'any 1992, per posar en marxa el Departament de Filologia Neogrega de la Universitat de Xipre i dirigir el Centre Cultural d'aquesta mateixa universitat. No és estrany, doncs, que el volum que aplega la seva poesia completa —traduïda a les principals llengües europees, entre elles la catalana per Joaquim Gestí— porti precisament el títol de *Metamorfosis de ciutats (Poemes 1978-2009)*.

Al principi de la seva carrera literària, l'estada en diferents ciutats es va deure a obligacions acadèmiques i laborals. Així, es va llicenciar en literatura grega moderna a Tessalònica l'any 1978, ciutat en la qual va seguir també estudis d'art dramàtic (1972-1975), es va doctorar l'any 1982 a Sidney —on residia bona part de la seva família— amb una tesi dedicada al poeta alexandrí Konstandinos Kavafis, del qual en va arribar a ser un dels majors especialistes, i l'any 1983 va començar la seva llarga i brillant carrera acadèmica a la Universitat de Creta, amb seu a la veneciana Réthimno. El seu *cursus honorum*, que va culminar amb el càrrec de degà —exercit en quatre ocasions— de la Facultat de Lletres a la Universitat de Xipre, el va portar a viatjar per moltes ciutats europees (sobretot italianes) per impartir conferències i seminaris entorn dels seus grans temes d'especialització, sobretot Kavafis —a l'arxiu particular del qual va treballar durant molts anys sota la direcció del professor Iorgos Savidis—, les obres de l'anomenat renaixement cretenc (en especial l'*Erotòcrit*, de Vitsentzos Kornaros) i la literatura de la seva illa nadiua, a la qual va dedicar bona part dels seus més de dos-cents articles i llibres, amb una atenció molt particular a la *Crònica* de Leóndios Makheràs, del segle xv, en l'edició crítica de la qual estava treballant quan el va sorprendre la mort.

Una altra de les grans passions de Pierís va ser el teatre, tant com a traductor (va versionar al grec modern les *Fenícies* d'Eurípides) com, sobretot, com a director de companyies d'estudiants de les universitats en les quals va treballar. Així, va portar a escena, entre

d'altres obres, la *Crònica* de Makheràs i l'*Erotòcrit* de Kornaros, però també una selecció de poemes de Kavafis, la *Lisístrata* d'Aristòfanes (en traducció del poeta xipriota Kostas Mondis) i la cançó popular grega d'*El pont d'Arta*.

El professor Pierís, a més, va ser un gran amic de Catalunya, que visità en diverses ocasions i a la qual dedicà uns quants poemes. Els motius dels seus sovintejats viatges al nostre país van ser sobretot dos: la difusió de la seva obra poètica, que va donar a conèixer per primer cop al festival de poesia de Barcelona l'any 2000, i la figura d'Elionor d'Aragó, la controvertida reina xipriota, cosina de Pere el Cerimoniós i muller de Pere I de Lusignan, que té un paper tan important a la *Crònica* de Makheràs. Aquesta reina, que va morir en olor de santedat a Barcelona l'any 1416 i que va ser enterrada amb l'hàbit de monja terciària franciscana (el moviment que va abraçar fervorosament en els darrers anys de vida), va fer tronar i ploure a la llunyana Xipre, fins al punt de convertir-se en una de les inductores (tot i que de manera involuntària) de l'assassinat del seu marit per diversos nobles de la cort l'any 1369 i, en el seu afany per venjar-ne la mort, en la causant directa de la invasió de la ciutat de Famagusta per part dels genovesos, que amb els anys s'acabarien convertint en els amos indiscutibles de l'illa. Seguir la petja d'Elionor va ser un altre dels motius que va portar Pierís a casa nostra i a escriure poemes com *Passejada per Barcelona*, en el qual el rostre d'una noia amb la qual es va topar casualment al carrer li recordà la seva admirada Elionor, com indiquen els següents versos, en versió catalana de Joaquim Gestí:

Més tard ens endinsàrem pel carrer Mercaders
i a la cantonada de dalt vam topar amb una colla
de joves que venien en sentit contrari
enmig dels quals una bella noia catalana
cabells negres, negríssims en una cara blanca
cos robust, harmònic, fet amb art
es voltà i ens mirà. No era un esguard
era un coltell que em travessà les entranyes
i aleshores et vaig recordar. M'enfurismes
deies, i em dones un impuls tan gran
com ningú m'ha pogut donar mai.

[...]

Al vespre el meu amic m'abastà totes les fonts.
Se'ns va fer de dia sense haver trobat de debò
Elionor. Elionor d'Aragó, Lionor
de l'amor inconfés, de les passions salvatges
i dels amors perversos, crec que ho vas odiar tot
menys el poder, l'únic amic fidel.
Per un caprici de la sort et vaig veure
de nou voltar, reina d'una colla,
pels carrerons estrets de Barcelona.

La teva mirada em tiranitza encara.

Aquells que vam tenir la immensa sort de conèixer Mikhalis Pierís —qui això signa va ser alumne seu a la Universitat de Creta durant dos cursos, del 1990 al 1992— en recordem sobretot la bonhomia i una generositat infinita amb els alumnes, que trobàvem en ell aquella rara combinació d'erudició, senzillesa i afabilitat. En són una bona mostra els nombrosos homenatges que ha rebut arran de la seva mort —i que se sumen a diversos premis internacionals que havia guanyat com a poeta—, com ara un volum d'homenatge titulat *Amb el ritme de la memòria* (Atenes, 2022), un congrés celebrat fa poques setmanes a la Casa de Xipre, d'Atenes, en el qual van participar una vintena d'especialistes vinguts de diversos països europeus, i el fet que el Centre Cultural de la Universitat de Xipre, que va dirigir durant tants anys, porti ara de manera permanent el seu nom. Que aquesta breu nota serveixi de modest homenatge al mestre i amic que ens va deixar d'una manera tan inesperada i al qual trobem tant a faltar.

EUSEBI AYENSA